

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1915 kl. 4,30 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i 42 § 2 mom. första stycket av förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Närvarande: herrar K. G. Karlsson, Nilsson i Bonarp, Hammarström, frih. C. J. Beck-Friis, Lyckholm, Antonsson, Bergström, frih. Fleming, Bäckström, Röing, Christierson, Jeansson i Kalmar, Rune, Källman*), K. A. Nilson*), Forssman*), Holmström, von Hofsten*), Nilsson i Kristianstad och Lithander.

*) Icke deltagit i justeringen av detta betänkande.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 74, har herr *Lithander* yrkat, »att riksdagen måtte *med all den skyndsamhet, som sakens beskaffenhet påkallar*, hos Kungl. Maj:t hemställa, att den i 42 § 2 mom. första stycket av kungl. förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket den 15 december 1914 stadgade tid av fem månader från monopolets ikraftträdande, inom vilken i samma moment omförmälda varor skola vara försedda med därstädes likaledes omnämnda stämpelmärken, måtte utsträckas till ett år och berörda stadgande följaktligen erhålla följande lydelse:

Sist inom ett år från monopolets ikraftträdande skola alla hos annan försäljare av tobaksvaror än tillverkare befintliga dylika varor, vilka icke, på sätt ovan sägs, åsatts priskurantpris samt kontrollstämpel, vara försedda med ytterligare stämpelmärke till belopp av 5 kronor för förpackning, innehållande cigarrer och cigarreigaretter, samt 1 krona för förpackning, innehållande tobaksvara av annat slag.»

Beträffande motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet.

Bevillningsutskottet har hos styrelsen för Aktiebolaget svenska tobaksmonopolet anhållit, att styrelsen ville delgiva utskottet sin uppfattning rörande de i bland annat förevarande motion framställda önskemål och förslag.

Uti sitt med anledning härav avgivna yttrande erinrar styrelsen till en början om följande.

Bolagets rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten vore reglerade genom ett mellan staten och bolaget avslutat kontrakt, varigenom staten till bolaget upplåtit utövandet av statsmonopolet, sådant detta genom förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket blivit gestaltat. Förslaget till detta kontrakt hade varit förelagt 1914 års senare riksdag för granskning, varefter på grundval av det sålunda granskade kontraktsförslaget mellan staten och ett bankkonsortium träffats avtal om monopolbolagets bildande och finansiering. Preferensaktierna i bolaget hade sedermera av bankkonsortiet avyttrats till allmänheten; och vore det alltså uppenbart, att om numera i ovanberörda förordning gjordes ändringar, som inverkade på det ekonomiska resultatet av bolagets verksamhet, detta innebure en rubbning av de förutsättningar, under vilka preferensaktieägarna inträtt i bolaget.

Den i förevarande motion föreslagna ändringen i 42 § 2 mom. av monopolförordningen skulle, fortsätter styrelsen, påtagligen vara av den art, att den kunde i väsentlig grad inverka på det ekonomiska resultatet av bolagets verksamhet. De av motionären åsyftade tobaksvarorna drabbades icke av skatt eller licensavgift; det vore alltså uppenbart, att de under övergångstiden, d. v. s. innan bestämmelsen om femkronorsstämpeln trädde i tillämpning, kunde säljas billigare än varor, som tillverkats eller importerats efter monopolets ikraftträdande och sålunda drabbades av skatt eller licensavgift. Att förlänga denna övergångstid betydde alltså att förlänga den tid, under vilken monopolets fabrikat eller importvaror, å vilka bolaget ägde lägga licensavgift, vore ogynnsamt ställda i konkurrensen, och skulle medföra den verkan, att bolagets vinst under de två första åren bleve mindre än den, under vidhållande av nuvarande bestämmelser, skulle bliva. Styrelsen ville alltså uttala som sin mening, att det ifrågavarande förslaget näppeligen läte sig förena med kontraktet mellan staten och bolaget.

Med hänsyn till vad bolaget sålunda anfört får utskottet hemställa,

att herr Lithanders förevarande motion, II: 74, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i 42 § 2 mom. första stycket av förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 mars 1915.

På bevillningsutskottets vägnar:

K. G. KARLSSON.

Reservation

av herr *Lithander*, som anförde:

I motion nr 74 i andra kammaren hemställdes den 26 januari 1915, att riksdagen måtte »*med all den skyndsamhet som sakens beskaffenhet påkallar*» hos Kungl. Maj:t hemställa om föreslagen åtgärd, avseende att till den 1 juni med arbete kunna sysselsätta arbetslösa tobaksarbetare, d. v. s. till den tid, då tobaksmonopolet övertager arbetsgivarnas skyldigheter.

Det är under sådana omständigheter beklagligt, att utskottsbetänkandet härvidlag först efter påskferierna kommer under kammarens behandling och icke behandlats ens i samband med en under tiden inlämnad kungl. proposition angående arbetslöshetsunderstöd, därvid en gemensam behandling från stats- och bevillningsutskottens sida hade varit önskvärd, varjämte icke någon som helst hänsyn tagits till tobaksfabrikanters erbjudande att vid bifall till föreliggande motion i avsevärd grad bereda fortsatt arbete och på så sätt delvis lösa arbetslöshetsfrågan och minska behovet av arbetsunderstöd.

Utskottet grundar sitt avslagsyrkande på ett uttalande från monopolbolaget, som framhåller, att ett bifall till stämpelns uppskjutande skulle inverka till skada på preferensaktieägarnas intressen.

Det förefaller otroligt, att ett sådant kontrakt kan vara överenskommet, som betager staten rätten att vid arbetslöshet genom arbete råda bot, utan

att understöd av allmänna medel enligt kungl. propositionen nr 37 1915 skulle vara enda utvägen.

Jag ber få erinra om, att ett så avsevärt frångående av grunderna för tobaksmonopolet ägt rum som att i stället för att allmänhetens andel skulle varit 17 miljoner kronor, densamma blott utgör 5 miljoner och de övriga 12 miljonerna ligga i statskontoret.

Att i ett aktieföretag, där staten innehar 32,3 miljoner och preferensaktieägare 5 miljoner kronor, taga dessa 5 miljoner som skäl för att staten ej äger rätt att ordna så, att *arbete* lämnas till över 2,000 arbetslösa, utan ett beslut om bidrag av 365,000 kronor skall behöva utanordnas av allmänna medel, synes mig orimligt.

Här skulle regeringen säkerligen även med det kontrakt, som upprättats och med sitt inflytande i monopolstyrelsen, kunnat övertvinna det knappast troliga motstånd, som från preferensaktieägarehåll hade kunnat göras.

Utskottets farhåga för framtida svårigheter för monopolbolaget i avseende på blivande arbetsbrist synes mig icke kunna motivera att icke nu taga fasta på den utväg, som erbjudits att genom arbete i avsevärd grad råda bot för det närvarande arbetslöshetsproblemet.

Även om statens inkomster av tobaksmonopolet framdeles skulle komma att något minskas, vilket dock icke alls är visat behöver ske till någon avsevärd grad utöver vad arbetslöshetsunderstödet kostar, så synes det mig dock vara principiellt riktigare liksom ur alla synpunkter bäst att lämna arbete, där sådant kan erhållas, i stället för att lämna understöd utan arbete.

På grund av det anförda anser jag, att utskottets yrkande skulle varit,

att riksdagen måtte *med all den skyndsamhet som sakens beskaffenhet påkallar*, hos Kungl. Maj:t hemställa, att den i 42 § 2 mom. första stycket av kungl. förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket den 15 december 1914 stadgade tid av fem månader från monolets ikraftträdande, inom vilken i samma moment oförmälda varor skola vara försedda med därstädes likaledes omnämnda stämpelmärken, måtte utsträckas till ett år och berörda stadgande följaktligen erhålla följande lydelse:

»Sist inom ett år från monolets ikraftträdande skola alla hos annan försäljare av tobaksvaror än till-

verkare befintliga dylika varor, vilka icke, på sätt ovan sägs, åsatts priskurantpris samt kontrollstämpel, vara försedda med ytterligare stämpelmärke till belopp av 5 kronor för förpackning, innehållande cigarrer och cigarrecigaretter, samt 1 krona för förpackning, innehållande tobaksvara av annat slag.»
